РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 1

Примено: 02.10.2008			
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	6493		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ” бр. 58/00 и 44/02) и член 30 од Законот за основно образование („Сл. Весник на РМ” бр. 103/08), министерот за образование и наука донесе наставна програма по предметот ***македонски јазик*** за I одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА ПРОГРАМА
ЗА УЧЕНИЦИТЕ
СО ОШТЕТЕН СЛУХ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, мај 2008 година

1. ВОВЕД

Наставата по предметот *македонски јазик* за ученици со оштетен слух ја дава основата на писменоста на мајчин јазик. Овој наставен предмет претставува база за стекнување знаења и од другите наставни предмети.

Практиката на воспитно-образовната работа ги вклучува следните поими: мислење-јазик-говор, како симултани и паралелни појави кои се во постојана интеракција, па оттука следува дека определен квалитет на мисловниот развој е претпоставка и за определен степен на јазичен дострел и обратно - зашто нема јасен говор без јасна мисла и нема знаење без јазик.

Учениците со оштетен слух преку оваа настава ќе се запознаат со функционирањето на системот на македонскиот стандарден јазик, а, потоа ќе ја усвојуваат и применуваат стандардно јазичната норма. Познавањето на стандардно јазичната норма на македонскиот јазик освен компетентноста - стекнатата култура на изразувањето, ќе овозможи сфаќање, доживување и толкување на различни видови текстови и содржини, а, и развивање на способноста за учење и самообразование.

Неделен, односно годишен фонд на часови:

неделен фонд: 7 часа;
годишен фонд - 252 часа

Статус на предметот: задолжителен.

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД I ДО III ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

-да развива чувство за личен и социјален идентитет преку изучувањето на македонскиот литературен јазик;
-да се поттикнува правилно да го користи македонскиот литературен јазик во меѓусебното разбирање, размислување, учење и творење ;
-да се воведува кон самостојно читање и пишување со разбирање на текстот што го чита и пишува;
-да стекнува самодоверба во изразувањето на своите мисли, желби ,чувства и искуства;
-да го развива логичкото мислење преку говорењето и пишувањето;
-да ги усвојува и увежбува основните правописни правила;
-да развива способност за правилна употрба на општоприфатената стандардно - јазична норма.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да го поставува основниот ларингеален глас како база за правилна артикулација на гласовите;
- да се оспособува за правилна артикулација на гласовите на македонскиот стандарден јазик;
- да се развива способноста за правилна визуелна перцепција на говорот од устата и лицето на соговорникот;
- да ја подобрува комуникацијата со окружувањето преку внимателно аудитивно и визуелно перципирање и разбирање на говорот на соговорникот;
- да се оспособува вербално и невербално да ги изразува своите емоции;
- да се поттикнува кон откривање и користење на нови претстави и зборови;
- да се поттикнува потребата за писмено изразување;
- да се поттикнува да ја развива графомоториката;
- да се развива способноста за насочено користење на јазикот и медиумите.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Програмско подрачје: СЛУШАЊЕ И ГОВОРЕЊЕ - АРТИКУЛАЦИЈА (ориентационо 90 часа)			
ЦЕЛИ	**СОДРЖИНИ**	**ПОИМИ**	**АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ**
Ученикот/ученичката: -да се оспособи за создавање и правилно развивање на основниот ларингеален глас; - да се поттикне за усвојување и правилен изговор на најмалку 20 гласа на македонскиот стандарден јазик; -да се поттикнува да ги разликува и правилно да ги изговара гласовите во различна положба во зборот (иницијална, медијална и финална); -да се поттикнува континуирано да ги развива говорните органи во функција на правилно дискриминирање и артикулирање на гласовите; -да се оспособи за правилно и разбирливо говорење со умерено темпо и јачина на гласот; -да се воведува во правилната употреба на невербалниот начин на изразување (примена на знаковен јазик); -да се поттикнува кон поврзување на невербалното со вербалното изразување;	-Основен ларингеален глас -Дискриминација и артикулација на гласовите (Напомена:*Развојот на говорните органи се реализира континуирано низ сите часови за дискриминација и артикулација на гласовите)* -Начин на говорење	А, П, Т, У, М, О, Б, Е,И, Ц, В, Д,Н, ш, Р, К, Л, Г, Ј, З, Ф, Ж -Бавно-брзо, -гласно-тивко, викање, шепотење. -знаковен јазик; (*Напомена: видовите зборови не се изучуваат според нивното значење,туку се развива осет за нивно*	-Предизвикување на основниот ларингеален глас; -отстранување на неправилностите на ларингеалниот глас (пискав, рапав, назален); - вежби за добивање и корекции на гласовите; -вежби за функционална употреба на гласовите во сите три положби; -вежби за правилно дишење преку игри (дување балони, дување со цевка во вода и сл.); -вежби за правилно држење на телото при говорењето: -кажување бројалки; -користење знаковен јазик, тотална метода на комуникација и стандарден македонски јазик; -преку игри со слики се именуваат предметите, појавите, состојбите и лицата кои се претставени на нив;

-да го богати речникот со нови зборови кои означуваат имиња на предмети, појави, дејства, состојби, лица и живи суштества; -да се оспособува да разбира и користи нови зборови; -да се воведува во групирањето на зборовите според нивните својства; -да се мотивира да поставува и дава одговор на поставено прашање; -да се поттикнува да користи и разликува различни видови реченици; -да се поттикне да го користи говорот како средство за нови контакти и меѓусебно разбирање; -да се поттикнува да се ослободи од чувството на страв, напнатост и несигурност во текот на разговорот; -да се оспособи за воспоставување културен однос при: 1. Лично обраќање кон други луѓе; 2. Приспособување на говорот во дадена говорна ситуација; 3. Културно однесување со другите луѓе.	-Знаковен јазик и неговото поврзување со вербалната комуникација - Имиња на предмети, состојби, дејства, живи суштества и лица, (лични имиња) -Зборови кои означуваат општи поими (животни, овошје, зеленчук, сообраќај, семејство, училиштен прибор) -Прашања и одговори -Видови реченици -Говорот во меѓусебното запознавање и разбирање	*користење во различни говорни ситуации)* *-зборови од определена област;* -Прашања, одговори. *(Напомена: На оваа возраст акцентот се става врз практичната примена на наведените*	-толкување на непознатите зборови; -игра „Лото''-извлекува слики на предмети и ги кажува нивните имиња и сл.; -преку игри ги групираат зборовите околу едно заедничко својство, намена и сл. (маче, куче, крава=домашни животни и сл.); -Кој каде живее (човек-куќа, птица-гнездо и др.); -поставување прашања и давање одговор на претходно илустрирани приказни, случки, дејства и сл.; -употреба на кратки реченици со кои се одрекува, раскажува, прашува и сл;. -меѓусебно запознавање - наставниците и учениците се претставуваат кажувајќи го своето име и презиме, адреса, место на живеење и други карактеристики; -вербално се изразува на пр., зборува за некој негов познат и/или омилен лик; -изработка на маски и костими по сопствена идеја

	-Разговор 1.Начини на лично ораќање кон други лица во различни ситуации 2.Приспособено говорење (тивко и гласно) 3.Културно однесување со други лица	*реченици и не се инсистира на нивното име и дефиниција)* -Запознавање: 1.Лично обраќање: -тета, -ве молам, -повелете. 2.Викање, шепотење, говорење. 3.Културни изрази за: -поздравување, -замолување, -пофалување, заблагодарување -извинување.	која се користи како средство за изразување и ослободување во текот на комуникацијата;. -посета на разни институции каде ученикот влегува во разновидни комуникациски ситуации (продавница, пошта, кино сала, театар, спортски терен и сл.); - симулирање ситуации во кои ученикот користи културни изрази („На гости'' ;„Во продавница„ и сл.); -вежБи: пристојно и љубезно обраќање, говорење со умерен глас, неагресивно изразување, лутина и сл.

Програмско подрачје: ПОДГОТОВКА ЗА ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИШУВАЊЕ (ориентационо 40 часа)			
ЦЕЛИ	**СОДРЖИНИ**	**ПОИМИ**	**АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ**
Ученикот/ ученичката: -да ги познава основните елементи на јазикот: глас, збор, реченица; -да се виведува во стандардите на македонскиот литературен јазик преку воочување на неговите карактеристики; -да ги координира движењата ангажирани при пишувањето (одржување на правецот при пишувањето, усогласено пишување на елементите по големина, еднаков притисок со моливот врз хартијата); -да се стимулира да воспостави координација око-рака; -да се оспособи визуелно да ги препознава големите и малите печатни букви од македонското кирилско писмо, да ги пишува и поврзува во зборови и кратки реченици; -да се оспособи за визуелно препознавање „читање'' на цели (најфреквентни) зборови; -да се запознае со различните материјали и прибор за пишување (хартија, молив и сл.); -да се оспособи визуелно или аудитивно	-Глас, збор , реченица -Координираност на движењата при пишувањето -Координација око-рака -Препознавање на големите и малите букви -Препознавање на цели зборови. -Материјали и средства за пишување (*Напомена:*	-Глас, -збор, -реченица. (*Напомена: на оваа возраст учениците не треба да ги совладаат дефинициите за гласот, зборот и реченицата, туку да умеат да ги препознаваат, именуваат и практикуваат*) -Пишување во правец од лево кон десно и од горе кон долу -Големи и мали букви	-Преку аналитичко-синтетички вежби се формира претстава за гласот како дел од зборот; - осознавање на зборот како дел од реченицата; - црта прави, коси, испрекинати линии како делови од предмети, објекти и сл. со кои се вежба координацијата на раката; -пишување на елементи на буквите; -пишува големи и мали букви и истите ги поврзува во зборови; -активности во кои поврзуваат име на предмет со неговата почетна буква; -го поврзуваат и покажуваат симболот на одреден глас (буква) во имињата на предметите кои се запишани под соодветната слика и сл.; -чита зборови кои често ги среќава во секојдневниот живот; -вежби за читање на краток текст со разбирање на истиот; -вежби за пресликување на

(доколку има слушни остатоци) перципираните зборови да ги напише.	*Материјалите и средствата за пишување се препорачува да се работат интегрирано со соодветната содржина од наставниот предмет ЗО)* -Пишување	-Хартија, -табла, -молив, -боици, -пенкало, -креда.	текст; -допишува испуштена буква во даден збор и/или испуштен збор во реченицата.

Програмско подрачје: ИЗРАЗУВАЊЕ И ТВОРЕЊЕ (ориентационо 32 часа)			
ЦЕЛИ	**СОДРЖИНИ**	**ПОИМИ**	**АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ**
Ученикот/ученичката: -да се поттикнува усно да се изразува со целосна реченица при опишувањето на битните својства на набљудувани предмети, суштества и појави; -да се оспособи за правилна употреба на конвенционалниот говор; -да се оспособува да прераскажува кратки текстови; -да се поттикнува самостојно да опишува одредени појави, ситуации и сл.; -да се оспособи за раскажување настани по сеќавање; -да се оспособува самостојно да пишува зборови и да составува реченици по дадени слики.	-Усно изразување -Опишување -Раскажување -Писмено изразување	Прераскажување, раскажување, опишување.	-Активности во кои учениците: -прераскажуваат приказни, гледани претстави и сл.; -опишуваат предмети, појави и лица од непосредната околина; -раскажуваат лични доживувања, искуства и сл.; -вежби за самостојно пишување кратки реченици според дадени слики.

Програмско подрачје: ЛИТЕРАТУРА (ориентационо 60 часа)			
ЦЕЛИ	**СОДРЖИНИ**	**ПОИМИ**	**АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ**
Ученикот/ученичката: -да се запознае со литературата за деца; -да се оспособи за разбирање и доживување на содржината и	-Приказна -Басна -Бајка -Стихотворба	-Приказна, -басна, -бајка, -стихотворба, -кус драмски	-Се обработуваат: приказни, басни, бајки, секвенци од куси драмски текстови за деца; -самостојно прераскажува текстови од литературата за

пораката на литературните творби; -да се оспособи за откривање и доживување на елементите на литературните творби (простор, време, настани и ликови); -да се запознае со детската поезија и да го развива помнењето преку интерпретација на стихотворба; -да го открива значењето на сликовниците, книгите, енциколопедиите и другите литературни творби како извори на знаења.	-Кус драмски текст за деца -Содржина на литературна творба -Сликовница -Книга за деца -Енциклопедии за деца	текст за деца. Простор на случувањето, -време на случувањето, -тек и редослед на настаните -ликови. -Стихотворба, -сликовница, -книга.	деца; -Наставникот раскажува приказна за која потоа води разговор (каде, кога и што се случува, кои се ликовите и др.); -прераскажуваат приказна што ја слушнале од возрасните; -прераскажуваат за претстава која ја гледале, зборуваат за главните ликови, редоследот на случувањата; - интерпретација на кратка стихотворба; -разгледување сликовници, книги и енциклопедии за деца; -разговор за значењето на книгите.

Програмско подрачје: МЕДИУМСКА КУЛТУРА (ориентационо 30 часа)

ЦЕЛИ	СОДРЖИНИ	ПОИМИ	АКТИВНОСТИ И МЕТОДИ
Ученикот/ученичката: -да се запознае со различните видови телевизиски емисии; -да се запознае со видовите анимирани филмови (куклен и цртан); -да се запознае со филмот и сериите за деца; -да се запознае со улогата на библиотеката и да развива интерес за користење на библиотечниот фонд; -да се запознае со детските списанија.	-Телевизиска емисија -Анимиран филм (куклен и цртан) -Филм за деца -Серија за деца -Библиотека -Списание за деца	-ТВ-емисија за деца. -ТВ-анимиран филм. -ТВ-вести; -ТВ-реклами и сл. -Анимиран филм (куклен и цртан). -Филм за деца, -серија за деца. -Библиотека, -списание за деца.	- Активности во кои учениците се запознаваат и ги разликуваат ТВ-емисиите; -гледаат анимирани (куклени и цртани) филмови и разговараат за нив; -следи филм и серија за деца и разговара за нив; -посета на училишната библиотека и разговор за начинот на нејзиното користење; -разгледување и обработка на текст од списание за деца; -самостојни активности: разгледување, сечење, лепење и артикулирање.

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставните содржини од предметот македонски јазик даваат можност за поврзување со сите предмети кои се изучуваат во прво одделение.

Бројот на часовите е даден ориентационо.При реализирањето на наставната програма се дава можност за индивидуално планирање и реализација на содржините, земајќи ги предвид потребите и интересите на учениците и нивните индивидуални способности.

Со користење на аналитичко-синтетичкиот метод се обработуваат гласовите, кои секогаш се вклучени во осмислена јазичка структура.

При обработката на гласовите и буквите се почитува артикулацискиот статус на учениците.

Наставникот треба да планира и реализира индивидуални и/или групни вежби со учениците.

Вежби на органите за дишење-ги развиваат органите за дишење и овозможуваат економично користење на воздушната струја при говорот (дување на свеќа поставена на различни далечини се додека не угасне, дување во вода и создавање бранови, дување во спирометар, вежби за вдишување и издишување на нос и уста со и без пауза, вежби на вниманието и др.

> **Наставни средства:**
- сликовници;
- енциклопедии, речници , одобрени списанија за деца и сл.;
- аудио-визуелни средства;
- Интернет, образовни софтвери;
- други извори на учење од непосредната околина.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за учење, соработката со другите и сл.

Начин на проверување и оценување:

описно оценување:

- опсервација на ученикот;

- разговор (тотална метода на комуникациај) како начин на изразување;
- мотивација, интерес, активности, соработка, почитување на другите;
- водење на развојно и аналитичко портфолио за секој ученик;
- користење на евидентни и чек листи, анегдотски белеШки, студии на случај;
- детски изработки поединечи, групни.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Просторните услови за реализирање на наставната програма по македонски јазик се во согласност со Нормативот за материјална и просторна опременост донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во прво одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- Дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

9. НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА ПРВО ОДДЕЛЕНИЕ ДОНЕСЕНА НА 21. О6. 2007 ГОДИНА СО РЕШЕНИЕ БР. 10-1009/2, ЗА ПОТРЕБИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН СЛУХ ЈА АДАПТИРАШЕ КОМИСИЈАТА ВО СОСТАВ:

1. Марија Симонова, советник за посебно образование, БРО - Скопје
2. Живка Јордановска, директор на Институтот за слух, говор и глас - Скопје

10. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по македонски јазик за прво одделение во деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух ја донесе

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 10-1958/1
02.10 2008 год.
СКОПЈЕ

Перо Стојановски,
министер за образование и наука

Скопје ____________________________